

Fragments de memòria en blanc i negre

L'editorial Tívoli publica el segon volum de 'València en blanc i negre', un llibre de gran format que, a través de les fotos realitzades entre 1850 i els anys seixanta, capta el passat de la ciutat i deixa testimoni de la seua transformació.

Vivim en l'època de la proliferació fotogràfica. L'arribada de la tecnologia digital, primer, i la popularització dels dispositius mòbils, després, ha facilitat que el fet de fotografiar esdevinga una cosa impulsiva. Ens fotografiem amb la parella, i el fill, que es menja un gelat, però també el plat d'arròs que estem a punt de cruspir-nos, la camisola que estrenarem demà, o aquella tenda tan curiosa, la foto de la qual, ràpidament compartim amb els amics via Whatsapp. En l'època de l'hiperindividualisme, la fotografia deixa constància instantània d'allò que fem i de l'indret on ens movem, fins al punt d'abocar-nos a la saturació icònica. La fotografia, com a pràctica de representació, ha guanyat difusió, però ha perdut sacralitat.

Això és ara. En els inicis, només uns quants professionals i uns quants afeccionats amb quartos tenien el privilegi de disposar d'aquelles màquines que congelaven el moviment i el feien etern. És a través d'aquelles poques imatges que ha quedat constància gràfica dels temps pretèrits. Alguns, com l'alcoià Xavier Aura, han fet de la col·lecció d'aquestes instantànies un ofici tan apassionant com minucios. Ell, com els seus col·legues Rafa Solaz, Josep Huguet, José Aleixandre o Juanjo Díaz Prósper, ha consagrat la seua vida a recopilar

fotografies del passat i a recuperar un patrimoni que, almenys fins ara, no ha gaudit de la suficient protecció institucional. A hores d'ara, Aura calcula que tresoreja "centenars de milers" d'imatges només del País Valencià.

Una diminuta part d'aquesta col·lecció és la que ara ha quedat reflectida en el segon volum de *València en blanc i negre*, un llibre de gran format, vora 300 pàgines i acuradíssima edició

que és continuació d'un primer volum publicat l'any 2008. L'obra que ara veu la llum complementa l'anterior i ha estat editada pel mateix Xavier Aura a través de la seua editorial Tívoli, una casa especialitzada, òbviament, a donar eixida bibliogràfica al seu entusiasme col·leccionista. L'historiador i conservador del Muvim, Salvador Calabuig, s'ha ocupat de submergir-se entre més de 7.000 fotografies (si bé Aura en té 47.000, només de València ciutat, i també n'hi ha que procedeixen de la col·lecció de Josep Huguet) per fer-ne una tria de 350 que abracen des del 1850 fins la dècada dels seixanta del segle passat.

València en blanc i negre II és sobretot un viatge en la màquina del

temps, una invitació a passejar per "la València perduda", en paraules de Calabuig. És la València que va quedar esborrada per la inevitable transformació de la ciutat i per l'evolució de les concepcions urbanístiques i arquitectòniques. Hi ha, per exemple, el palauet dels Ripalda (una construcció del segle XIX que ocupava el solar on ara hi ha l'edifici de la Pagoda); o el balneari de les Arenes (ara reconvertit en un sumptuós hotel de cinc estrelles); o el recinte de la Fira Mostrari que, a l'Albereda, va construir Javier Goerlich. Tots plegats són edificis que han desaparegut a mesura que la ciutat s'expandia i requeria nous espais per a la simple especulació. Hi ha també la València dels carrers empedrats, els carros tirats per cavalleries i els senyors de posat seriós amb capa, gorra i bigot espès. I també hi ha un concorregudíssim carrer de la Pau per on transitaven tots aquells que es dirigien a l'Albereda; o el carrer de Saragossa, on avui s'erigeix la plaça de la Reina; o el convent de Sant Gregori, al carrer de Sant Vicent del qual avui no queda rastre. "La difusió de les fotos contribueix a rescatar edificis i zones que han desaparegut amb el pas del temps", apunta Xavier Aura.

La València quotidiana. Aquest volum de *València en blanc i negre* té la particularitat d'incorporar més fotos d'aquelles que Salvador Calabuig anomena "fotos viscudes", això és, instantànies on la gent no posa, sinó que és captada amb total naturalitat en un moment de la seua vida quotidiana. A això ha contribuït el fet que Xavier Aura i Salvador Calabuig hagen decidit incorporar al llibre dues seccions dedicades al treball i a la festa. Són instantànies que capten el quefer diari dels nostres rebesavis. En la secció sobre treball impressiona sobretot el vigor comercial del centre de la ciutat. En una instantània de principi del segle XX es veu, per exemple, diversos centenars de persones mercadejant

VALÈNCIA EN BLANC I NEGRE II

A l'esquerra, les Torres de Serrans, l'any 1890, amb els finestrals oberts per fer-les servir com a presó de nobles. A la dreta, la torre barroca de Santa Caterina i la plaça de la Reina, l'any 1905.

enfrent de la Llotja, amb aquelles característiques parades amb sostre de lona que es muntaven i desmuntaven el mateix dia. Al capdavant, com recorda Calabuig, “el mercat de València s’estenia per la plaça del Mercat i els carrers i les places pròxims”. Al carrer de Sant Ferran, hi havia els tèxtils, a la plaça Redona la gent s’abastia de carn i peix, mentre que les fruites i verdures calia anar a buscar-les al voltant de la façana principal de la Llotja.

El format comercial es transformà amb l’arribada del segle XX. El mercat més bulliciós anirà deixant pas als grans magatzems i a les tendes especialitzades. *València en blanc i negre* serveix per a fer una ullada a tota aquella teranyina d’establiments. Hi ha el magatzem el Siglo Valencià (pioner, ja que es va establir l’any 1879), avui rebatejat com a Octubre Centre de Cultura Contemporània i seu d’aquest setmanari, El Àguila, la Isla de Cuba, Casa Gil, Rey Don Jaime, Almacenes Cuadrado...

L’altra secció del llibre on queda reflectida la “València viscuda i quo-

tidiana” és la que Aura i Calabuig han dedicat a la festa. *València en blanc i negre* documenta el calendari lúdic de la ciutat i deixa constància de la desaparició d’algunes cites com ara els carnivals, que a les darreries del segle XIX i començament del XX es vivien amb fruïció. Durant tres dies, a l’Albereda, se succeïen balls i desfilades amb escenes satíriques, sovint grolleres i irreverents, a les quals donaven vida grups de joves. D’un signe ben diferent era el Corpus Christi, fins a l’entronització de les Falles, considerada la festa major de la ciutat. *València en blanc i negre II* hi dedica un bon grapat de pàgines, com també a la Fira de Juliol, a la festa de la Mare de Déu dels Desemparats, a la Pasqua i, és clar, a les Falles. L’obra es completa amb tres capítols dedicats a l’horta, l’Albufera i la mar.

Cares d’un poliedre. Podem, a través d’aquesta obra, capir la realitat de la ciutat de València del 1850 fins a la dècada dels seixanta del segle passat? No, en absolut. El mateix Salvador

Calabuig nega que aquest llibre, com l’anterior, tinga voluntat totalitzadora. “La majoria d’imatges del llibre són obra d’amateurs pertanyents en general a les classes acomodades, que es podien permetre una afició que aleshores resultava cara –explica Calabuig–. Ells, doncs, no fotografien la misèria, ni les desigualtats socials, ni les disputes polítiques, que, per descomptat, també existien. Allò que van recollir amb les seues càmeres eren aspectes amables o curiosos. Es fugí del conflicte o de la denúncia”. Això no impedeix, però, que *València en blanc i negre II* aporte el seu granet de sorra a la construcció de la memòria gràfica col·lectiva i polièdrica. “Són fragments de realitats, cadascun dels quals ens aporta un poc més d’informació per completar aquest relat gràfic dels valencians”, apunta Calabuig. 250 fotografies de les 350 que conté el llibre es podran veure a partir de principis de maig al Museu Valencià d’Etnologia.

Violeta Tena